

Premówienie

na otwarciu kursu dokształcającego z zakresu matematyki, fizyki i geografii na nauczycieli szkół średnich. Aula Gimnazjum Batorego, poniedziałek, 9. I. 1922. 10. rano.

Ścisłe rzecz biorąc, niest to rzeczą właściwą, że po Pauu Kurato-
zarze okręgu szkolnego zabiera na otwarciu tych kursów głos przewodniczą-
cy Państwowej Komisji egzaminacyjnej dla kandydatów na nauczycieli szkół
średnich. Owiłe bowiem Kuratorium okręgu szkolnego jest wybitnie za inte-
resowane we wszystkim, co się może przyczynić do odświeżenia, pomnoże-
nia i pogłębienia wiadomości, które nauczycielstwo szkół średnich wynio-
sło z okresu swych studyów uniwersyteckich, odtyle Komisja egzaminacyj-
na stwierdziwszy stan tych wiadomości w chwili zdawania egzaminu nau-
czycielskiego, staje niejako poza nawiasem i spełniwszy w ten sposób
swoje zadanie, staje niejako poza nawiasem życia nauczycielstwa szkół
średnich. I tylko dawny, rzeczowo nieuzasadniony zwyczaj powołuje tę Ko-
misję do współdziałania z władzami szkolnymi do w^ourządzaniu dokształ-
cających kursów nauczycielskich.

Skoro jednak taki zwyczaj istnieje, i skoro postawił mnie on dzisiaj
na tem tutaj miejscu, korzystam z tego, by wypowiedzieć kilka uwag, któ-
re nasuwają mi się nie jako przewodniczącemu Komisji egzaminacyjnej, lecz

Prezydyum

W.P.

c.k. Rady szkolnej krajowej

Karol Frenkel

L w ó w .

L w ó w

ul. św. Mikołaja. 10.

580.

587.

J.W.P.

Dyrekcya c.k. Gimnazyum

Dyrektor St. Schneider

S o k a ł

L w ó w

Gimnazyum III., ul. Batoiego. 5.

581.

588.

W.P.

Tow. popierania Nauki polskiej

Prof. Dr. M. Janelli

L w ó w

L w ó w

Archiwum Bernardyńskie.

ul. św. Zofii. 50.

582.

589.

J.W.P.

Związek Naukowo-Literacki

Prof. Dr. Jan Kasproicz

im. Jul. Słowackiego

jako profesorowi uniwersytetu, ~~i to jako reprezentatowi przedmiotu, który~~
~~bo jako profesor uniwersytetu ma~~ ^{na} ~~za równi z kolegami swymi~~ ~~możność stwierdza-~~
~~nia skuteczności nauki, jaką~~ ^{kiej} ~~Panowie udzielcie młodzieży szkół średnich.~~

~~Jako~~ Przewodniczący Komisji egzaminacyjnej styka się z Panami tylko przelotnie, choć bezpośrednio- profesor Uniwersytetu pozostaje z Panami w stosunku co prawda tylko pośrednim, bo poprzez uczniów, których Panowie do studyów uniwersyteckich przygotowujecie, ale jest to stosunek stały. Na tle tego ^{właśnie} stosunku wyrastają pewne doświadczenia, które dotyczą kwestyi tego przygotowania abiturjentów szkół średnich do studyów uniwersyteckich. Nie mogę tu rozpatrywać kwestyi tej w całej jej rozciągłości; brakłoby nato czasu, a nadto przemawiam jedynie do przedstawicieli pewnych przedmiotów, udzielanych w szkole średniej. Ograniczam się tedy do kilka uwag, ~~dwojakiego rodzaju.~~

~~rodzaj tych uwag tyczy się~~ ^(I generalne)
Pierwszy ~~z tych rodzajów, to uwagi~~ ^{tychże} dotyczące skuteczności pracy, którą nauczyciel szkoły średniej wkłada w przyparzenia uczniom ~~pełni~~ wykształcenia materalnego i formalnego. Na pytanie, czy ~~szkoła~~ ^{szkoła} ~~średnia~~ uczniowie wynoszą ze szkoły średni ten zasób wiadomości, który szkoła średnia ma im dać, czy więc kończąc ją, posiadają istotnie wykształcenie ogólne, na pytanie dalej, czy posiadają odpowiednie wyrobienie umysłowe, któreby ich uzdalniało do samodzielnego korzystania z nabytych wiadomości - na te pytanie odpowia-

Prezydyum

W.P.

c.k. Rady szkolnej krajowej

Karol Frenkel

L w ó w .

L w ó w

ul. św. Mikołaja. 10.

580.

587.

J.W.P.

Dyrekcya c.k. Gimnazjum

Dyrektor St. Schneider

S o k a ł

L w ó w

Gimnazjum III., ul. Batorego. 5.

581.

588.

W.P.

Tow. popierania Nauki polskiej

Prof. Dr. M. Janelli

L w ó w

L w ó w

Archiwum Bernardyńskie.

ul. św. Zofii. 50.

582.

589.

J.W.P.

Związek Naukowo-Literacki

Prof. Dr. Jan Kasproicz

im. Jul. Słowackiego

dasie dzisiaj zazwyczaj przecząco. Moje własne doświadczenie nie pozwala mi tej przeczącej odpowiedzi zaprzeczyć, chociaż przyznaje, że znajduje się wśród uczniów Uniwersytetu jednostki doskonale wykształcone i uzdolnione do studyów naukowych. Ale są to ~~na ogół~~ ~~więcej~~ wyjątki. Poziom umysłowy mądzość przybywającej na Uniwersytet ze szkoły średniej, nie odpowiada na ogół tym wymaganiom, który musi ^e ~~jej~~ ^{mu} stawiać Uniwersytet. Profesor Uniwersytetu, który w wykładach swoich pragnie budować na fundamentach, habytej w szkole średniej wiedzy uczniów, bardzo często doznaje wielkiego rozczarowania. Nie chcę się ograniczać do ogólników, podam kilka przykładów. I tak stwierdziłem zarówno na abiturientach przedwojennych jak wojennych, że część ich nie tylko nie ~~wie~~, umie podać definicji logarytmu, lecz że nie umie też logarytmować. Rzecz jasna, że taki abiturient ^{jest} ~~sta~~ w pracowni fizykalnej, chemicznej, geograficznej, antropologicznej ale i psychologicznej bezradny. Stwierdziłem dalej, że z 30 uczniów, których przyjąłem w roku ubiegłym na ówtenia filozoficzne dla ~~pr~~ ~~z~~ ~~at~~ ~~k~~ ~~uj~~ ~~ą~~ ~~c~~ ~~y~~ ~~ch~~, tylko trzech wiedziało, co się dzieje ~~z~~ ~~promie~~ ~~niami~~, które w kierunku równoległym do osi padają na soczewkę wypukłą, po przejściu przez tę soczewkę, a z 33 uczniów tegorocznych tylko dwaj umiało odpowiedzieć na pytanie, jaką drogę przebiega ciało wolno spadające ~~poruszające~~ w pierwszych trzech sekundach tego ruchu. Nie będę przytaczał przykładów z zakresu

Prezydium

W.P.

c.k. Rady szkolnej krajowej

Karol Frenkel

L w ó w .

ul. św. Mikołaja. 10.

L w ó w

580.

JW.P.

587.

Dyrekcya c.k. Gimnazyum

Dyrektor St. Schneider

S o k a l

L w ó w

Gimnazyum III., ul. Batorego. 5.

581.

W.P.

588.

Tow. popierania Nauki polskiej

Prof. Dr. M. Janelli

L w ó w

L w ó w

Archiwum Bernardyńskie.

ul. św. Zofii. 50.

582.

J.W.P.

589.

Związek Naukowo-Literacki

Prof. Dr. Jan Kasprówicz

im. Jul. Słowackiego

su innych przedmiotów - przytoczone bowiem wystarczają. Wystarczają, by u-
przytomnieć w sposób niezmiernie jaskrawy olbrzymi odstęp między teorią a p
praktyką, zamiarem a ¹rzeczywiście osiągniętym rezultatem. Wiem, że fakty te
go rodzaju ^{dają} się wyjaśnić i usprawiedliwić licznymi okolicznościami. Wska-
zuje się warunki nieodpowiednie, wśród których się odbywa nauka szkolna, mó-
wi się o zwłaszcza o maturach wojennych i t.p. Niewątpliwie jestw tem bardzo
wielu śluszności, ale o nikogo nie uwalnia od obowiązku dążenia wszelkimi
siłami do ^{to} poprawy tego stanu rzeczy. Poprzwa ta ~~zależność~~ ^{zależność} od wielu ^{waninków} ~~czynnik~~-
ków.

Przedewszystkiem nauczyciel musi sam posiadać ~~sz~~ ^{sz} wiedzę solidną, jeśli
ma ją wszczepiać w swych uczniów. ~~Wiadomo jednak, że konieczność rzekoma czy~~
~~urojona tworzenia wielkiej liczby szkół w naszym odrodzonym Państwie polkiem~~
~~nie pozwala na dostatecznie staranny dobór nauczycieli. W tej więc mierze~~

~~tylko czas może przynieść zmianę na lepsze. Knym warunkiem są odpowiednie~~
Jakże jednak dać temu przyszłemu nauczycielowi w czasie jego studyów uniwer-
sytekich ową solidną wiedzę fachową, jeśli będąc abiturjentem naszych szkół
średnich, nie jest do jej nabycia należycie przygotowany? Tu natrafiamy na
błędne koło, nad którego usunięciem musimy wszyscy, jaknajusilniej pracować.
Profesorowie uniwersytetu muszą być pomocni swym uczniom w ~~wyp~~ tym kierunku,
~~by~~ im urzytoniać luki w ich ogólnem wykształceniu i wskazywać im sposoby

L w ó w K u l p a r k ó w
ul. Piekarska. 67.

625. 632.

W.P. Leopold Wołowicz Biblioteka Baworowskich
S t r y j L w ó w
Gimnazyum: Zakład główny. ul. Ujejskiego.

626. 633.

W.P. Dr. Bronisław Bandrowski Hofätin Paula Smolin
L w ó w W i e n . I V / 1 .
ul. Teatynska. 7. Brahmsplatz. 2.

627. 634.

W.P. Emil Zychiewicz J.W.P. Prof. Dr. K. Rogoyski
L w ó w M y d l n i k i
Akad. handlowa, ul. Skarbkowska. 39. pod Krakowem.

ich zapełnienia. Nauczyciele szkół średnich muszą w dalszym ciągu sami na so-
bą pracować, ~~ale~~ ~~zarazem~~ /// aby mimo ciężkie warunki życiowe i przeciążenie
zajęciami doskonalić swoją wiedzę. Ale to tylko jeden z czynników, niezbęd-
nych do poprawy dzisiejszego tak przykrego stanu rzeczy. Inym czynnikiem jest
ciężki sposób nauczania w szkole średniej. Kursdoksztalujący, który się
rozpoczyna dzisiaj, zarówno pod tym jak pod tym wale dem ma nauczycielstwu
szkół średnich, przynajmniej pewnemu jego odłamowi, przyjąć z pomocą. Więc
obok wykładów teoretycznych, służących pogłębieniu wiedzy naukowej, obejmie
też szereg wykładów dydaktycznych szereg lekcji wzorowych. Daleki jestem od
przypisywani^{ia} sobie kompetencji w sprawie sposobów nauczania w szkole średniej
ale z tego, co o tem tu i tam słysz, odnoszę wrażenie, że w dzisiejszych pla-
nach i programach nauczania, które są z pewnością pod wielu względami dosko-
nałe, ~~to może niedostatecznie uwzględnia się~~ ^{doswa momenty} ~~powtarzanie i ćwiczenie~~, dla skuteczności
nauki szkolnej wprost niezbędny: ^e ~~powtarzanie i ćwiczenie~~ ^u. Zdaje mi się, że
cała uwaga twórców tych planów skupia się w wyszukiwaniu ^{na} najlepszych sposo-
bów podawania uczniom wiedzy, naprowadzenia ich na nią, a za mało zwrócona
jest na utrwalanie wiedzy i na nabycie umiejętności w samodzielnem ^{ma} jej opero-
waniem. Obie te rzeczy, powtarzanie i ćwiczenie, na wzajem się wspierają i

Prezydium

W.P.

c.k. Rady szkolnej krajowej

Karol Frenkel

L w ó w .

E w ó w

ul. św. Mikołaja. 10.

580.

587.

J.W.P.

Dyrekcya c.k. Ginnazyum

Dyrektor St. Schneider

S o k a l

L w ó w

Ginnazyum III., ul. Batorego. 5.

581.

588.

W.P.

Tow. popierania Nauki polskiej

Prof. Dr. M. Janelli

L w ó w

L w ó w

Archiwum Bernardyńskie

ul. św. Zofii. 50.

582.

589.

J.W.P.

Związek Naukowo-Literacki

Prof. Dr. Jan Kasproicz

im. Jul. Słowackiego

sobie służyć; ale stosunkowo mało miejsca zajmują w życiu ~~z życia~~ /po części dla szkolnem,
tego, że obfitość materiału naukowego za mało pozostawia na to czasu, po części dlatego, że istnieje jakiś dziwny lęk przed stawianiem uczniom twardego wymagań, i przed egzekwowaniem ich. Masło dnia dzisiejszego zanadto idzie w kierunku ułatwiania uczniom ich pracy, zamiast w kierunku dawania im sposobności do przezwycięzania trudności. Cobyśmy powiedzili o nauczycielu gimnastyki, któryby nie kazał swym uczniom dokonywać wysiłku mięśniowego? A od wysiłku umysłowego zbyt skoni jesteśmy uczniów swoich chronić. Rzecz jasna, że nie wolno nam potem tych słabych głów za ich ^{słabość} ~~dziabłość~~, będącą rezultatem naszej własnej ^{nauczycielskiej} słabości, karać stopniem niedostatecznym - przepuszczamy ich z klasy do klasy, od egzaminu do egzaminu, a wynik jest potem taki, jakto powyżej scharakteryzowałem. Sądzę tedy, że nie wystarczy ~~dobrze uczyć~~, t.j. w sposób najodpowiedniejszy dostarczać uczniowi wiadomości: trzeba także w odpowiedniej mierze powtarzać materiał przerobiony, trzeba nadto dawać uczniom dostateczną sposobność do samodzielnych ćwiczeń w postaci różnorodnych zadań, ~~trzeba~~ ^{musi} ~~korzystać~~ a zadani te trzeba bezwzględnie egzekwować. Tylko w ten sposób uczniowie ~~osiągną~~ ^{wiedzę i wyrobienie umysłowe potrzebne} średnich nabędą ~~przeżyczenie~~, ~~potrzebny~~ im do studyów uniwersyteckich. tylko wtedy udzielana im w szkole średniej nauka bedzi skuteczną, a tem samem skuteczną tez bedzi praca nauczycieli szkół średnich.

Prezydyum

W.P.

c.k. Rady szkolnej krajowej

Karol Frenkel

L w ó w

L w ó w

ul. św. Mikołaja. 10.

580.

J.W.P.

587.

Dyrekcya c.k. Gimnazyum

Dyrektor St. Schneider

S o k a l

L w ó w

Gimnazyum III., ul. Batoiego. 5.

581.

W.P.

588.

Tow. popierania Nauki polskiej

Prof. Dr. M. Janelli

L w ó w

L w ó w

Archiwum Bernardyńskie

ul. św. Zofii. 50.

582.

J.W.P.

589.

Związek Naukowo-Literacki

Prof. Dr. Jan Kasproicz

im. Jul. Słowackiego

Zdaje sobie dobrze z tego sprawę, że ~~tego~~ ^{podstawy} uzeczywistnienie tych postulatów nakłada na nauczycieli szkół średnich bardzo ciężkie obowiązki. ~~Właśnie~~ ^{musimy} ~~zajmować~~ ^{zajmować} ~~się~~ ^{zajmować} ~~obowiązkami~~ ^{obowiązkami} // Wszak zadając uczniom ćwiczenia i zadania, należy je potem po-
prawiać i z uczniami omawiać. I nie tylko to: zadania tylko wtedy spełnią swe przeznaczenie, jeśli będą istotnie przez uczniów samodzielnie wyrabiane. Więc nauczyciel musi tak jak pod każdym innym względem, także i pod tym względem oddziaływać na uczniów w kierunku wychowawczym, wpajając w nich zasady uczciwości wobec szkoły i jej wymogów, co jest rzeczą niezmiernie, jak wszyscy wiemy, trudną. Ale musimy wybierać: Albo szkoła tylko pozornie będzie spełniała swe zadania, albo spełniać je będzie na prawdę. Wybierając ewentualność pierwszą, skazujemy na powolną ale pewną zagładę całą kulturę umysłową społeczeństwa, a tego nam nie ~~wolno~~ ^{mi} ~~wolno~~ ^{wolno}. Musimy więc wybrać drugą. Albowiem za obniżeniem poziomu umysłowego abiturientów szkoły średniej prędzej czy później musi pójść obniżenie poziomu nauki w uniwersytetach i innych szkołach wyższych. I tu leży wielkie niebezpieczeństwo, które należy nam zwalczać wszelkimi siłami. Dlatego skorzystałem ze sposobności przemówienia do przedstawicieli szkolnictwa średniego, aby poruszyć tę właśnie stronę ich działalności zawodowej, która w codziennym spełnianiu obowiązków łatwo może pójść w zapomnienie. Odpowiedzialność nauczycielstwa szkół średnich nie kończy się z egzaminem doj-

593. 600.
 W.P. W.P.
 Dr. T. Nacher Izaak Palek
 L w ó w B u c z a c z
 ul. Gródecka. 47. Gimnazjum.

594. 601.
 J.W.P. W.P.
 Piotr hr. Dunin Borkowski Szczęsny Jasiewicz
 M ł y n i s k a R z e s z ó w
 p. Janów ad Trembowla Gimnazjum

595. 602.
 J.W.P. W.P.
 Prof. Dr. A. Raciborski L. Kobierzycki
 Spasów L w ó w
 p. T a r t a k ó w ul. Wałowa. 18. Filia Gimn. VII.

596. 603.
 W.P. W.P.

rzności, którego znieślenie dzisiaj pesne koła tak natarczywie się domagają. Ona się dopiero po tym egzaminie na prawdę zaczyna. Za wyniki egzaminu dojrzałości odpowiadają nauczyciele przed przełożonymi władzami. Ale za istotny wynik swej pracy nauczyciele odpowiedzialni są przed społeczeństwem. ^{Ono} ~~Ono~~ ponosić będzie skutki nieskuteczności nauki w szkole średniej, ono będzie tamowane w swoim rozwoju kulturalnym, ^{jeśli} ~~jeśli~~ szkoła średnia nie dostarczy uczelniom najwyższym odpowiednio przygotowanych przyszłych krzewicieli ~~tej~~ ^{tej} ~~kultury~~ ^o tego rozwoju. Jeśli więc nauczyciel, chcąc zachęcić ucznia do pracy, przypomina mu przysłowie: non scholae, sed vitae discimus, nie dla szkoły, lecz dla życia się uczymy, powinien sam sobie ciągle powtarzać pewną odmianę tego przysłowia i pamiętać, że non scholae, sed vitae docemus: nie dla szkoły, lecz dla ~~y~~ życia uczymy.

593.

600.

W.P.

W.P.

Dr. T. Nacher

Izaak Palek

L w ó w

ul. Gródecka. 47.

Gimnazjum.

594.

601.

J.W.P.

W.P.

Piotr hr. Dunin Borkowski

Szczesny Jasiewicz

Młyniska

Rzeszów

p. Janów nad Trembowlą

Gimnazjum

595.

602.

J.W.P.

W.P.

Prof. Dr. A. Raciborski

L. Kobierzycki

Spasów

L w ó w

p. Tartaków

ul. Wałowa. 18. Filia Gimn. VII.

596.

603.

W.P.

W.P.

Wstęp:

A. Po kuratorze prezes kom.
Zainteresowany staje po egzaminie poza nawiasem.

Zwyczaj dzwiny współdziałania w kursach

B. Kozystam z okazji

nie jako prezes lecz jako profesor uniw.

przelotni i bezpośr. stosunek pośredni lecz stały stosunek

C. stały stosunek źródłem pewnych doświadczeń w sprawie przygotowania abiturjentów do uniwersytetu.

Więc kilka uwag.

A iyczą się kwestyi skuteczności pracy szkoły średniej, w kier. wykształcenia ogólnego pod względem materalnym i formalnym.

Uważa się je za niedostateczne. Wyjątki. Na ogół istotnie niedostateczne Nauce

Nauki uniwersyteckiej brak fundamentów. Przykłady: logarytmy i logarytmowanie, soczewka, wolne spadanie ciał.

Jaskrawy odstęp między winien i ma, zamiar i rzeczywistość.

Są momenty tłumaczące i uprzedliwiające.

B Ale takdalej iść nie może. Poprawa konieczna.

Od czego poprawa zleży:

a. Solidna wiedza nauczyciela. Jak dać je nieprzygotowanemu abitu-

W.P.

Dr. T. Nacher

593.

W.P.

Izaak Palek

600.

L w ó w

B u c z a c z

ul. Gródecka. 47.

Gimnazjum.

594.

J.W.P.

W.P.

601.

Piotr hr. Dunin Borkowski

Szczęśny Jasiewicz

M ł y n i s k a

R z e s z ó w

p. Jan ó w ad Trembowla

Gimnazjum

595.

J.W.P.

W.P.

602.

Prof. Dr. A. Raciborski

L. Kobierzycki

Spasów

L w ó w

p. T a r t a k ó w

ul. Wałowa. 18. Filia Gimn. VII.

596.

603.

W.P.

W.P.

- 2 -

10

ryentowi? Błędne koło.

Wyjście z niego pracą

1. profesorów uniwersyteu, pomagającym studentm do zapełnienia lub wykształcenia. /: przesua się punkt ciężkości:/
2. nauczyciel szkoły średniej.

a sam musi wiedzę swą uzupełniać,

b musi nabywać metod najlepszego nauczania.

Jedno i drugie daje kurs rz dokształcający. Wykłady naukowe, dydaktyczne, lekcye wzorowe.

3. Plany i progamy może znakomite zresztą ale za mało uwz kędniąją moment powtarzania i ćwiczenia, samodzielnej pracy ucznia. poza szkołą, więc zadania.

Z powou 1. obfitości materiału- za szybko idzie się naprzód.

2. lęku przed stawianiem wymagań- ułatwia się wszystko zamiast żądać wysiłków. Poróżnwnia z nauką gimnastyki.

No me dareis- bez pracy etc. Stąd konieczność łagodnego klasyfikowania głów z naszej winy słabych,

Otóż nie wystarcza dobrze "uczyć", trzeba j. dostarczać wiadomości albo naprowadzać na nie, trzeba je doprowadzi do zakorze

5W

L w ó w

ul. Piekarska. 67.

625.

632.

W.P.

Leopold Wołowicz

Biblioteka Baworowskich

Ś t r y j

L w ó w

Gimnazjum. Zakład główny.

ul. Ujejskiego.

626.

633.

W.P.

Hofätin

Dr. Bronisław Bandrowski

Paula Smolin

L w ó w

W i e n . IV/1

ul. Teatyńska. 7.

Brahmsplatz. 2.

627.

634.

W.P.

J.V.P.

Emil Żychiewicz

Prof. Dr. K. Rogoyski

L w ó w

M y d l n i k i

Akad. handlowa, ul. Skarbkowska. 39.

pod Krakowem.

nieka się i do służenia a prawnie w razie każdej potrzeby. Trzeba sówtarzać, ćwiczyć, zadawać, egzekwować.

Wtedy nauczanie skuteczne i praca nauczycielaskuteczna

Zakończenie.

A. To nowe obowiązki albo rozszerzone. Zadania poprawiać tiz ela omawiać, a przede wszystkim pilnować ichsamodzielności. Więc wychowywać uczniów do uciwości szkolnej.

Ale aut aut. Obniżanie poziomu szkoły średniej, uniwersytetu, społeczeństwa i jego X kultury. Wielkie niebezpieczeństwo

B. Dlatego skorzystałem z okazji. Przypomnienie zadania szkoły średniej często zapomnianego. Odpowiedzialność nauczycieliX. Poza egzamin dojrzałości sięga. Zniesienie nie pomoże. Odpow. przed społeczeństwem i przyszłemi pokoleniami. Trzeba im krzwi krzewicieli kultury narodowej, prawdziwego postępu. Dlatego non scholae sed vitae docemus.

L w ó w
ul. Dzikarska. 67.

625.

W.P.

Leopold Wołowicz

Str y j

Gimnazyum. Zakład główny.

626.

W.P.

Dr. Bronisław Bandrowski

L w ó w

ul. Teatynska. 7.

627.

W.P.

Emil Żychiewicz

L w ó w

Akad. handlowa, ul. Skarbkowska. 39.

Kon 1 pia n k ó w

632.

Biblioteka Baworowskich

L w ó w

ul. Ujejskiego.

633.

Hofätin

Paula Smolin

W i e n . IV/1

Brahmsplatz. 2.

634.

J. W. P.

Prof. Dr. K. Rogoyski

M y d l n i k i

pod Krakowem.